

Tisztás

2018. I. félév

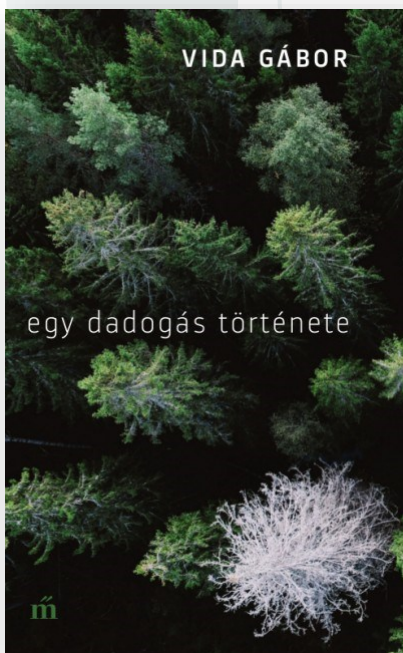
A Táncház-mozgalom és Erdély

A nemzeti identitás és szolidaritás ügye, az erdélyi rokonok látogatása a szocializmusban nem volt a hivatalos média, a hivatalos "elvtársi" tudat része, a szocialista kormányok nem támogatták azt. Az 1970-es évek közepén jelennek meg bizonyos jelek nyilvános eseményen, amikor a táncház mozgalom útjára indul

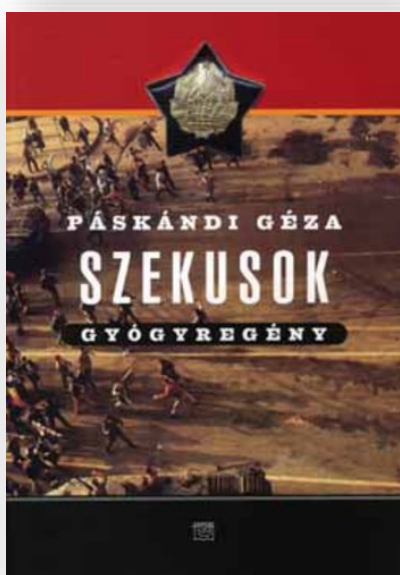
(a táncházasokat a mezőségi Székéről eredeztetik). A mozgalom egy olyan társadalmi folyamat része, melyben a népi irodalmat, a parasztságot, Erdélyt egységes gondolatrendszerben értelmezték, a nemzeti egység, a nemzeti identitás jegyében. A mozgalmat a kilencvenes évek folyamán bekövetkező nemzeti meg-

újulás egyik fontos előfutáraként tartjuk számon, mely segítette a posztkommunista Magyarország újraértelmezésében.

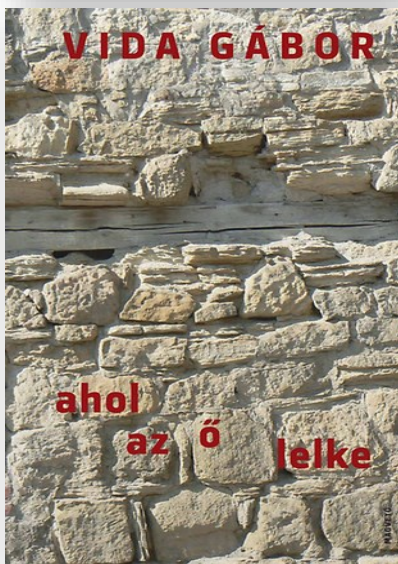
A mozgalmat leginkább népi regionalizmussal lehet leírni, elsősorban azért mert speciális területi és paraszti kulturális értékekkel való azonosulás jellemezte.

„Az Egy dadogás története egy pillanatra sem áll össze valódi regénnyé, mert olyannyira gazdag és annyi témát, eseményt ölel fel, ami elég lenne egy tucat másikhoz is. Így olvashatunk itt az egyik szülői ág mélyen vallásos ágáról, kallódó, alkoholista, önsorsrontó fiatalokról, az egyre inkább felbomló és gyökerüket veszítő romániai magyar közösségekről („Különben Erdély ma már egy kisregény csupán, zsugorodik, és unja mindenki, elege van belőle, fárasztó, lerágott csont, és miközben a múltra meg a hagyományokra épülő jövőt firtatjuk, mindenki elfelé tart.”), a falvak és egyetemes népi kultúra felszámolásáról, saját íróvá eszméléséről vagy a román néphadsereg áldatlan körülményeiről egyaránt.” Bak Róbert (ekultura.hu)

Páskándi nagyszerű regénye, a Sírrablók folytatása – bár a színhely és a kor egyértelműen meghatározott, de a probléma "időtálló": a nemzeti, kulturális identitásunk feladása, emberi mi-voltunkból való kivetkőzések, esetleges vagy jól kiszámított vissza-visszaöltözések és természetesen az eljanicsárosodás. Veszélyes olvasmány erdélyieknek és úgy általában nekünk magyaroknak, mert meg kell válaszolnunk közben a kérdést: nálunk is elkezdődtek bizonyos folyamatok – netalán be is fejeződtek, vagy mindig van egy következő etap? Vannak határok amiket nem lépünk át, avagy az élet túl rövid ahhoz, hogy ne legyünk opportunisták?

Három ajánlott könyvből kettő Vidától? Igen. Nagyszerű olvasmányok és fontos regények Erdély, Erdély-szeretetünk, erdélyiségünk feldolgozásához. Vass Norbert így fejezi be kritikáját a litera.hu-n: „A koronáról átszokik a lejre, az újságokból nagy vonalakban megtanulja lassan a román nyelvet, aztán kibogozni indul mindazt, ami – míg távol volt – összegubancolódott körülötte és benne, hogy végre tényleg visszatáljon Kolozsvárra. Élni. Érteni. Hallgatni. Meghalni. Mert mindezt ott lehet csak feltehetően, ahol az ember lelke igazán otthon van.”

Ellentétben a korábbi irodalmi népiességgel mely a magyarság megteremtésében az elitista értelmiséget orientálta, ez az újfajta népiesség nem volt nyíltan politikai jellegű. A mozgalom a határon túl élő magyarok kulturális értékeire fókuszált.

A táncház-mozgalom egy látszólag ártatlan folklór alapú kezdeményezésnek indult. Fő célja az volt, hogy a fiatalokat megtanítsa a néptáncra, népzeneire, dalokra, a népi hagyományokra, — elsősorban az erdélyi magyar közösség vonatkozásában. Fiatalok ezrei, akiket máskülönben a nyugati populáris kultúra „rabjává” váltak volna, hirtelen egy hagyományos népi/paraszti miliőben találták magukat.

A néptáncra szakosodott klubok látogatása, a népdalok éneklése, az erdélyi viseletek által a határon túli magyarokkal való azonosulás fejeződött ki. Egyre többen határozták el, hogy távoli falvakba, távoli helyekre utaznak el, hogy az újonnan felfedezett magyar örökség autentikus elemeit, mintáit saját környezetében láthassák.

1972-ben nyílt meg az első budapesti táncház, innen számítjuk a mozgalom indulását. Lelkes táncosok, koreográfusok, énekesek, zenészek népszerűsítették és tanították az erdélyi zenét és táncokat. Még ugyanabban az évben néhány másik városi klub nyitja meg kapuit és rövid időn belül ezek a klubok az egész országban megszaporodnak, falvakban és regionális központokban is jelen vannak.

A mozgalom egyik kulcsfigurája az erdélyi származású Novák Ferenc volt, aki a széki táncgyományokról írta diplomamunkáját. Az ő ötlete volt, hogy ennek a közösségnek a táncait meg kellene tanítani a magyarországi táncosoknak, tanároknak és az érdeklődő fiataloknak.

A kodályi instrukciókat követve a következő gondolat kezdte uralni a mozgalmat: újra felfedezni az igazi, autentikus, fertőzetlen népi kultúrát és tradíciókat. A kodályi tisztá forrás, a népi múltat meg kell határozni, megőrizni és tovább kell

örökíteni. Ennek a jegyében indítja a magyar televízió a Röpülj Páva című műsorát, melyet milliók kísérnek figyelemmel és ennek hatására Páva klubok, kórusok, együttesek alakulnak.

Két újabb vezéregyéniség is jelentkezik azután, Halmos Béla és Sebő Ferenc, akik tulajdonképpen (újra) popularizálják a népzeneit. Népi dallamokat kevernek versekkel és a 25. Színház hamarosan meghívja őket a József Attila versekkel dolgozni. A magányos dalnok, a gitárral, igazi amerikai country hangulat és nyugat-európai popstílus, ami új volt Magyarországon. Olyannyira népszerűvé vált, hogy a Sebő-Halmos duó filmekben is szerepelt a '70-es évek közepén.

Hamarosan megalakul a Sebő-együttes, amely az egyik legismertebb amatőr néptáncgyűttest a Bartók Béla együttest kísérte. Kodály és Bartók neveivel felvértezve a folklór mozgalom látszólag kis mértékben volt politikai jellegű: mindkét zeneszerző a '70-es évek kommunista ideológiájának nagyra becsült figurája volt.

A Sebő-Halmos együttes - kihasználva a népszerűséget - hamarosan megalapítja a Kassák Klubot. Kassák neve szintén elfogadható volt, mind a rendszer, mind az új népiek számára. A klub hamarosan a táncház-mozgalom központjává vált. Minden táncházat az Aprók Táncával kezdtek, mint ahogy Széken, a hagyomány szerint.

A '80-as évek elejére a mozgalom képes volt egy erős kulturális és politikai erővé fejlődni, a magyar nemzeti identitást érintően. Ebben az időszakban válik a nemzeti tudat számára fontossá a határon túli magyarság helyzete. Így az erdélyi népi, paraszti tradícióból kölcsönzött minták stb. révén a táncklubok tulajdon-

képpen kormányellenes, antikommunista mozgalom részeivé válnak. Kezdetben csak nagyon finoman, de a mozgalomhoz tartozó értelmiségiek nyomására a magyar kormány változtat a Ceaușescu-rezsimmel kapcsolatos álláspontján.

Csoóri Sándor által nomád generációnak nevezett áramlat beérése és a kádárista Új Gazdasági Mechanizmus bukása, az olajválság begyűrűzése egyszerre történt meg. A '70-es évek közepére a legliberálisabb szovjet blokk-beli országgá vált Magyarország, kiérdemelve a gulyáskommunizmus címkéjét.

A '70-es évek végére az erdélyi varrottások, a fazekak, faragványok nagy népszerűsége tettek szert és az erdélyi népdalokat, a szovjet műdalok helyett énekeltek, kifejezve ezzel az állami oktatási rendszer és ideológia elleni tiltakozásukat.

A táncház mozgalom résztvevői lassan-lassan elkezdtek feszegetni olyan kérdéseket, hogy honnan és kitől is erednek ezek a táncok, ezek a dallamok. Ez tekinthető a '70-es évek egyik kulcseseményének, amikor is a mozgalom politikai jelleget kezd öltetni. A táncházak programja kiegészül az új népi írók, költők, művészek és a világháború alatt, vagy azt követően áttelepült erdélyi magyarok vendégszerzésével (elsősorban bukovinai székelyek, moldvai csángók). Két nevet feltétlenül meg kell említeni: Karsai Zsigmondét (Lőrincréve) a kitűnő táncos, énekesét, aki a világháborút követően nem tért vissza Romániába és Kallós Zoltánét, a közismert népzene gyűjtőt, aki vállalva a börtönt, a bírságokat és a zaklatást gyűjtötte és dokumentálta az erdélyi magyarok népi kultúráját.

Az új jelmondat hirtelen a következő lett: *mentsük meg a magyar kultúra hagyományait Romániában és a magyar kisebbséget a pusztulástól, a Ceaușescu-rezsim elnyomásától.* Az erdélyi falvak lakói számára a kézműves termékek értékesítése pedig jó üzletté vált.

Kürti László: *The remote Borderland c. könyve alapján*

„...mentsük meg a

magyar kultúra

hagyományait

Romániában és a

magyar kisebbséget a

pusztulástól, a

Ceaușescu-rezsim

elnyomásától.”

„ Csak annyit várjatok az élettől, amennyit Ti is beletesztek. Ne többet, ne kevesebbet!”

Megkülönböztetett tisztelettel köszöntöm a Székelyföld különböző régióiból érkezettek, itt létük erőt és hitet ad mindannyiunknak, hogy van értelme az összefogásnak, főként akkor, ha jövőnkéről van szó. Arról, hogy megmaradhatunk és élhetünk itt szülőföldünkön, megtartva nyelvünket, hitünket, vagy ezt elvesztve, szép csendben mondjunk le erről. Sőt azt is ki kell mondanunk, hogy mindezt a munkát nem lehet csupán másoktól elvárni. Én magam, néhai Görömbei András akadémikustól, a debreceni egyetem professzorától tanultam meg, hogy Tamási Áronra nemcsak a szülőföld, nemcsak a Hargita kapcsán érdemes oda figyelni, hanem akkor is, amikor azt írja, hogy „az író” – és itt engedjék meg nekem, hogy ezt kiegészítsem az értelmiségi, valamint a politikus – „nemcsak azért felelős, amit írásban és szóban hirdet, hanem

azért is, amit mások az ő hallgatása fölött a népével cselekednek.” Nos, gyakran ezt tapasztaljuk az iskoláink, valamint az önrendelkezés, közismertebben szólva az autonómia kapcsán is. Mert számos sikeresen megrendezett tömegrendezvény, tüntetés után, kezdve a kilencvenes marosvásárhelyi gyertyás-könyves tüntetéstől, a Székelyföld határait jelző-kivilágító tömegrendezvényekig, amelyek mind-mind azt bizonyították, hogy jelentős tömegbázisa van ezeknek, az egyébként jogos kéréseinknek, nem volt semmi következménye, nem volt utóélete a megfogalmazott kéréseknek. Nem voltak olyan fórumok, vagy politikai egyeztetések, ahol a többségi értelmiségiek, politikusok, valamint közösségünk képviselői valamilyen vitát folytattak volna és elfogadható kompromisszumot kötöttek volna ezen a téren. Nos, a tanulságok azt hiszem egyértelműek.

Az autonómiát igen ritkán vagy egyáltalán nem kaphatjuk meg csak úgy első kérésre, óhajra, ezért meg kell küzdeni, néha igen keményen akarni kell, nagyon, sok-sok évtizeden át sem lankadva. És mivel méltó, nemes és nem utolsó sorban jogos ügy, úgy a többség képviselőit is meg lehet győzni erről, de nélkülük bizonyosan nem fog menni. Nem azt állítom, hogy ez könnyű, sőt azt sem állítom, hogy amennyiben ma még nem támogatják elegendően, hagyjunk fel jogos kéréseinkkel, hanem azt, hogy következetesen vegyük rá képviselőinket, hogy a tömegrendezvényeink jelentsék az ösztönzést az elvégzendő munkához. Vajon az a tény, hogy rendezvényeinken megfogalmazott jogos igényeink oly gyakran ködbe vesznek, súlytalanok válnak, megmagyarázható azzal, hogy kényszer nélkül könnyebb eredményeket, sokszor gazdasági

eredményeket elérni? És vajon ez elegendő, hogy felhőtlenül nézzünk a jövőbe? És ha nem, akkor még mit kell tennünk?

Úgy hiszem ezek olyan kérdések, amelyek egy részére már az elkövetkező időszakban közösen kell választ adnunk. Mert bármennyire is jelentősnek állítjuk a 28 év történéseit, bizony hiányérzetünk is van. Még nem feledtük a 90-es évek sokszor naiv optimizmusát. Autonómia, gazdasági jólét, anyanyelvű iskolák, önálló közszolgáltatásként támogatott, magyar egyetem vagy egyetemek, nyugodt alkotás, egyszóval a világ más tájain oly természetes élhető élet és jövő. Nem tudom önök, hogy vannak ezzel, de én még mindig hiszek bennük. És abban is, hogy a tudományt, a műveltséget anyanyelven lehet a legkönnyebben megérteni és megtanulni. Sőt abban is, hogy a tudomány

gyakran az irodalmon, az anyanyelvű irodalmon keresztül jut el az emberekhez.

Minderre úgy hiszem a legjobb, ha nem az egyetlen helyes válasz a szellemi felemelkedés, a fiataljaink tanítása. Ezért fontos eredményt jelentenek anyanyelvű iskoláink és anyanyelven is tanító egyetemeink, harcoljunk értük és legyünk büszkék az ott elért eredményekre.

Amennyiben összehasonlításként a Sapiientia egyetemmel nagyságrendileg azonos az autonóm tartomány által finanszírozott „Bolzanoi Szabadegyetemet” nézem, igazából nem azt irigyelem, hogy nagyságrendileg 4-5-ször akkora anyagi támogatást kapnak a tartománytól, mint mi, hanem azt, hogy ott vannak Olaszország 5 legjobb, vagy a világ legjobb 200-300 egyetemében és hallgatóinak teljesen természetes az otthoni érvényesülés, a régió felemelése.

Végül arra a kérdésre, hogy milyen jövő vár ránk, véleményem szerint erre az egyetlen helyes válasz az is, hogy „Csak annyit várjatok az élettől, amennyit Ti is beletesztek. Ne többet, ne kevesebbet”, és ezzel így van az autonómia is. De meg vagyok győződve arról, hogy mi is megérdemeljük a nyugodt életet, a hitben, tudásban és anyagiakban való gazdagodást, a nyugodt tanulás és alkotás lehetőségét. És ezzel élünk és bizonyítanunk kell, egyébként ez a generáció is csupán egy újabb elszalasztott történelmi lehetőség lesz.

Ehhez kívánok hitet, munkát, sikert és szerencsét.

DR. DÁVID LÁSZLÓ,
REKTOR

Marosvásárhely,
2018. március 10.

*„És mivel méltó,
nemes és nem
utolsó sorban
jogos ügy, úgy a
többség
képviselőit is
meg lehet győzni
erről, de
nélkülük
bizonyosan nem
fog menni.”*

Tisztás

Tanulj játékosan!

Tanulj játékosan programunk keretében, a Nemzeti Együttműködési Alap segítségével, az alábbi erdélyi líceumok, intézmények kaptak ajándék-példányokat Az Erdély — ismeretterjesztő, ismeretbővítő társasjátékból:

Sepsiszentgyörgyi Székely Mikó Kollégium

Csíkseredai Márton Áron Elméleti Líceum

Marosvásárhelyi Bolyai Farkas Elméleti Líceum

Székelyudvarhelyi Tamási Áron Gimnázium

Gyergyószentmiklósi Salamon Ernő Gimnázium

Nagyenyedi Bethlen Gábor Kollégium

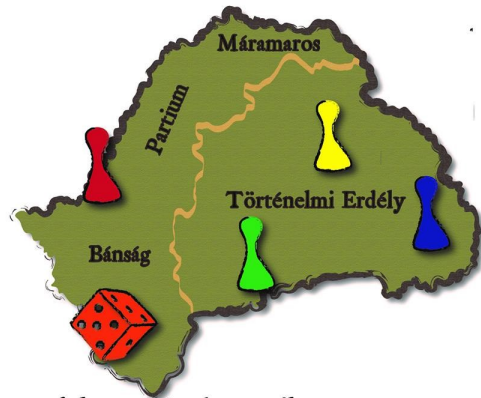
Híd Egyesület, Nagyszeben

Teleki Magyar Ház, Nagybánya

Haszmann Pál Múzeum, Csernáton

Palló Imre Művészeti Szakközépiskola, Székelyudvarhely

Petőfi Sándor Ösztöndíj Program, Kóbor

erdelytarsasjatek@gmail.com

www.ejke.hu

<https://www.facebook.com/erdelytarsasjatek/>

Tisztelt Egyesület,

az Erdély-ismeretterjesztő, ismeretbővítő társasjátékot az Élő Erdély Egyesület közvetítésével megkaptuk és ezúton is köszönjük. Földrajzórakon és körökön igyekeztünk használni és azt tapasztaltuk, hogy a játék sok új ismeretet hordoz a középiskolás tanulók részére, sok mindent tanulhatnak így, játékos formában. Mint olyan, hézagpótló funkciót tölthet be. A fő gondot az időkeret hiánya, szűkössége jelenti.

Még egyszer köszönjük szépen,
minden jót és Boldog Újévet az Egyesületnek!

Tisztelettel,
V. L.
földrajztanár
Csíksereda

Nem volt elegendő ennyi idő, hogy a „vörösgróf” kormánya által 1918. november 18-a és december 1-e között – felelőtlenül engedélyezett, támogatott és szervezett – gyulafehérvári, kizárólagosan magyar ellenes, rendezvényen megígértket megvalósíthassák.

Oly annyira, hogy az RMDSZ által is megszavazott oktatási törvény ellenére – 6 éves huzavona után, április 16-20-a között – szabálytalanul: a magyar fél tudta és bevonása nélkül, a Marosvásárhelyi Orvosi- és Gyógyszerészeti Egyetem román szenátusa megfellebbezhetetlen módon döntött a román nyelvű Petru Maior Egyetembe való beolvasztásról. (Ugye, emlékszünk arra, hogy Kolozsváron is hasonló történt! Marosvásárhelyen, a Katolikus Gimnázium megszüntetése is folyamatban van.)

A Marosvásárhelyi Magyar Orvosi-

és Gyógyszerészeti Egyetem megmentése érdekében széleskörű összefogásra, kiállásra van szükség. Nem lesz könnyű: a románok emiatt már évekkel ezelőtt miniszterelnököt (Ungureanu) is megbuktattak. Nem szabad hagyni, hogy az őshonos lakosságot megfosszák az alanyi jogon járó egészségügyi szolgáltatásoktól. Öröndetes, hogy a Richter Gedeon Gyógyszergyár is segítséget ajánlott fel.

Sajnálatos módon azonban tartani kell provokációktól, vagy akár áltüntetésektől is: ezen az egyetemen már előfordult olyan is, hogy

a román egyetemisták tüntettek a magyarok ellen.

Szó esett az ígéretetek be nem tartásáról, amelyek 100 éves megünneplésére készülődnek: tehát, elismerik az akkor papírra vetettek. Ez, kínáló alkalom lenne egy nemzetközi bíróságon tett kérés elindítására. Íme egy néhány ígéret: Teljes nemzeti szabadság az összes együtt élő népnek. Minden nép számára a saját nyelvén biztosít oktatást, közigazgatást és ítélkezést az illető néphez tartozó személyek által. (Deplină libertate națională pentru toate popoarele con-

locuitoare: fiecare popor se va instrui, administra și judeca în limba sa proprie). Teljes sajtó, gyülekezési- és egyesülési szabadság...

(Desăvârșită libertate de presă, asociere și instruire ...)

Végezetül – sajnálattal kell megemlítenem, hogy az elrabort 100 év alatt nemcsak idegenek, hanem „másként gondolkodó magyarok” is felmérhetetlen kárt okoztak a magyar nemzetnek!

Hutzler Vilmos

Kiss Székely Zoltán

Szavatai emlékszilánkok, 1980

Napnyugtának hajlik most a napraforgó,
tányérjából már nyárvég lehel, augusztusvégi
lengő párák sűrűsödnek, lombot oroz a szél
s boksák füstjét hozza Görgény felől. Utolsó
felhőjátéka a nyárnak: Hargitának rohanó felhők
mögül szárazvillám zendül. Mint harminc éve,
kedves, a Bucsin tetőn, a Kis-Küküllő forrásánál
megállít az első sárguló éger. Mégis augusztus
maradt a mi hónapunk s az augusztusi nap
a mi napunk. És egünk a csillaghullás ege.
Nem akarok több emléket, csak teher az emlék –
az emlékezés halállal rokon, és végtelen az
élet. Minden nap a miénk. Egyikünk megáll
örökre. S te is velem, ha későre jár már.
S mint kisgyerekek lipinkára állunk, s ahogy
fellendül ránézünk pillanatra a Mogyorós tóra
ágakat rejt szelíd-barna vize, csak mélye sötétül.
A perc csöndjében közeledő ember öklében
sórög vagy százszorszép apró virága.

Az EJKE képviseletében Tóth Béla Kóboron járt március végén, a látogatásról több felvétel is készült - érdemes megnézni! Az EJKE egy címeres magyar zászlóval ajándékozta meg a települést, ahol a magyarok szórványban élnek, nehéz, kihívásokkal teli életet! Köszönjük szépen Bélának és kísérelőjének, Lipcsei Jánosnak. Mint ahogy erről korábban beszámoltunk a településen Ferkó Zoltán a Petőfi Ösztöndíj keretében végez nagyon fontos munkát. Facebook: KOBOR CITY

TISZTÁS FOLYÓÍRAT

Kiadja: EJKE (4032 Debrecen, Vezér utca 23. IV/10.)

EJKE, 2011

Szerkeszti: Csíki András

Lektorálja: Pap Gy. László